

АГУУЛГА

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1 Байгууллагын мэдээлэл	3
1.2. Төслийн мэдээлэл	3
1.2.1. Уурхайн одоогийн байдал	4
1.2.2. Геологийн үлдэгдэл нөөц болон үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо	4
1.2.3. Уурхайн жилийн хүчин чадал	5
1.2.4. Уулын ажлын төлөвлөлт	5
1.2.5. Уурхайн ашиглалтын систем	6
1.2.6. Баяжуулах үйлдвэр	6
1.2.7. Дэд бүтэц	6
1.3. Төслийн 2026 оны уулын ажлын төлөвлөгөө	7
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	8
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	12
3.1. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн хэлбэр, эрчим, үргэлжлэх хугацаа	12
3.2. Төслийн байршил, шийдэлтэй холбоотой болзошгүй нөлөөлөл	14
4. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	16
4.1. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ	16
4.2. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	17
4.3. Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө	19
4.4. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	20
4.5. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	20
4.6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	21
4.7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	21
4.8. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	24
4.9. Тухайн жилийн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	27
4.10. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	30
4.11. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	30
ДҮГНЭЛТ	32

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ:

Хүснэгт 1.	Ил уурхайн ажиллах горим	5
Хүснэгт 2.	Ашиглалтын жилүүдийн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын хэмжээ	5
Хүснэгт 3.	Ашиглалтын эхний жилийн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын хэмжээ	7
Хүснэгт 4.	Болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим	12
Хүснэгт 5.	Төслийн байршил, шийдэл, төлөвлөлт болон хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон болзошгүй нөлөөллийн магадлах жагсаалт	14
Хүснэгт 6.	2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал	16
Хүснэгт 7.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	17
Хүснэгт 8.	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 9.	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 10.	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 11.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	24
Хүснэгт 12.	2026 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	27
Хүснэгт 13.	Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	30
Хүснэгт 14.	БОМТ-ний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	31

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ:

Зураг 1.	Төслийн байршил	3
Зураг 2.	Ил уурхайн 1 дэх жилийн уулын ажлын төлөвлөлт	7

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

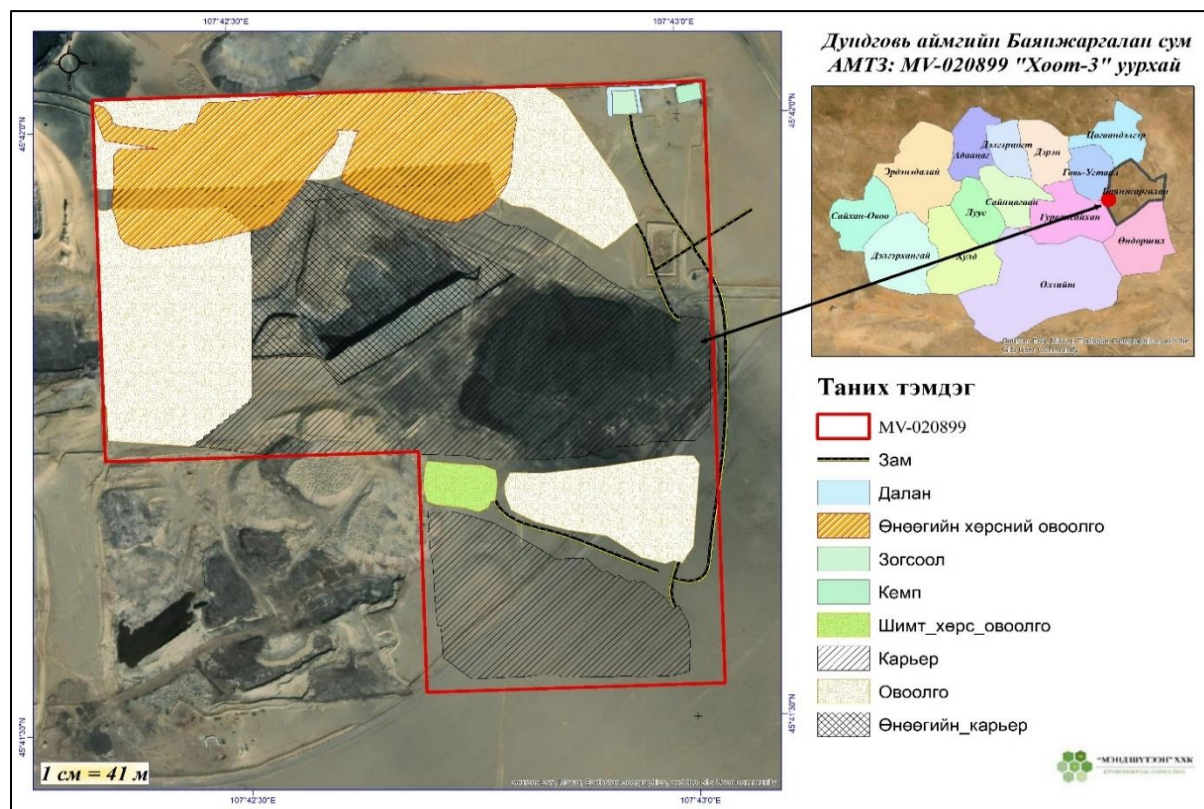
1.1 Байгууллагын мэдээлэл

Төслийн нэр:	“Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэг дэх Хөөт-3 ордыг ил аргаар ашиглах” төсөл
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Монгол тунжөн майнинг инвестмент групп” ХХК, Улсын бүртгэлийн дугаар: 9019090126, Регистрийн дугаар: 6454763, Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-020899
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг, байршил:	Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, 5-р хороолол, Энхтайвны өргөн чөлөө, Эко интернэйшнл тауэр 15 давхрын зүүн жигүүр
Утас:	Гүйцэтгэх захирал, түүний итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Luo Wei. Утас: 99999219, 88008059
Төслийн байршил:	Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум, Энгэр-Ус багийн нутагт Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэг

1.2. Төслийн мэдээлэл

“Монгол тунжөн майнинг инвестмент групп” ГХОХХК нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших MV-020899 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий Хөөт нэртэй 65.33 га талбайг хамарсан нүүрсний ордыг АМГТГ-ын Кадастрын хэлтсийн 2025 оны 07 сарын 24-ний өдрийн 417-р шийдвэрээр “Хуучин андууд” ХХК-иас шилжүүлэн авсан.

Зураг 1. Төслийн байршил

1.2.1. Уурхайн одоогийн байдал

Уурхай нь 2025 оны байдлаар III-4b давхраасны C-1 блокоос 18.35 мян.тн, III-4a давхраасны B-1 блокоос 77.92 мян.тн, III-3b давхраасны B-2 блокоос 446.99 мян.тн, III-3a давхраасны C-1 блокоос 30.34 мян.тн, III-2 давхраасны C-1 блокоос 18.66 мян.тн, III-1 давхраасны B-1 блокоос 2.7 мян.тн, II-3 давхраасны C-2 блокоос 0.1 мян.тн буюу нийт бодитой болон боломжтой B+C зэрэглэлээр 595.15 мян.тн нүүрс олборлосон байна.

Нийт гадаад, дотоод овоолго болон уулын ажлаар 25.37 га талбай эвдрэлд орсноос дотоод тээврийн зам, нүүрсний агуулах, барилга байгууламж 1.99 га, овоолго 8.77 га талбай, уурхай 14.61 га талбайг эзэлж байна. Уурхайн эцсийн хүрээ хязгаарыг тогтооход гадаад овоолгын урд хэсэг уурхайн эцсийн хүрээний хойд хэсгийг 40-50 м дарсан байдалтай, дотоод овоолго нь уурхайн тэлэлтэд орж байна.

1.2.2. Геологийн үлдэгдэл нөөц болон үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Хөөт-3 нүүрсний ордын хэмжээнд 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаар нийт бодитой болон боломжтой (B+C) зэрэглэлээр 4,647.82 мян.тн нүүрсний үлдэгдэл нөөцтэй байна.

Ашиглалтын нөөц

Орд нь II бүлгийн орд тул бодитой B зэрэглэлийн нөөцөд тулгуурлаж боломжтой C зэрэглэлийн нөөцийг ил уурхайн хүрээ хязгаараар өртүүлэн олборлохоор ашиглалтын нөөцийн хэмжээг тооцоход 1,816.38 мян.тн нүүрс байна. Нөөцийн блокууд нь тусгай зөвшөөрлийн хилийн баруун тал, урд талд тулсан учир энэ хэсэгт бодитой (B) зэрэглэлийн нөөцөөс 777.78 мян.тн нүүрсийг олборлохгүй үлдээж байна. Нийт ил уурхайн хүрээний гадна талд 2,831.44 мян.тн нүүрс үлдэж байна.

Ашиглалтын үеийн хаягдал

Хаягдал бохирдлыг оновчтой гаргахын тулд нүүрсний давхаргын ул таазны талбайг гарган түүнээс хамааруулан хаягдал болон бохирдлын хэмжээг тооцлоо. Уурхайг ашиглах явцад нормоор дараах хаягдлууд гарна гэж үзэв:

- Нүүрсний давхаргын ул болон таазны цэвэрлэгээний үед – 10 см Хөөтийн нүүрсний ордын ашиглалтын үеийн хаягдлын нийт хэмжээ 52.71 мян.тн буюу нөөцийн 2.9 хувь нь хаягдал болно.
- Ашиглалтын үеийн бохирдол: Уурхайг ашиглах явцад нүүрсний давхаргын ул тааз болон хажуу борт, нүүрсний давхраас хоорондын хоосон чулуулаг гэх мэт нөхцөлүүдээс шалтгаалан бохирдоно.

Нийт 131.78 мян.тн хэмжээтэй бохирдол уулын ажилд нэмэгдэхээр байна. Энэ нь нөөцийн 7.3 хувьтай тэнцэж байна.

Үйлдвэрлэлийн нөөц:

Хөөт-3 нүүрсний ил уурхайн хил хязгаар дотор орших хаягдал, бохирдол тооцсон эдийн засгийн хувьд үр ашигтай үйлдвэрлэлийн нөөцийг уул уурхайн сайдын 2015 оны 09 дүгээр

сарын 11-ний өдрийн 203 дугаар тушаалын дагуу бодитой (В) болон боломжтой (С) зэрэглэлийн нөөцийг магадалсан (В') үйлдвэрлэлийн нөөцөд шилжүүлэв. Ордын нийт магадласан В' үйлдвэрлэлийн нөөц нь 1,895.45 мян.тн нүүрс болж байна.

1.2.3. Уурхайн жилийн хүчин чадал

Ил уурхайн нүүрс олборлолтыг төлөвлөсөн хүчин чадлаар тооцоход 4 жилийн хугацаанд олборлохоор байна.

Уулын ажлын горим:

Уурхайн үйл ажиллагаа нь тасралтгүй ажиллагаатай явагдах бөгөөд Монгол Улсын хууль тогтоомжуудад заасны дагуу олон нийтээр амрах баяр ёслолын хоногууд, засвар үйлчилгээ зэрэг хүчин зүйлүүдийг тооцсон. Хоногт 2 ээлжээр, ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг байна. Эхний жил бичиг баримтын бүрдлийн улмаас 07 дугаар сараас эхэлж ажиллах бол 2 дахь жилээс тасралтгүй үйл ажиллагаатай байна.

Хүснэгт 1. Ил уурхайн ажиллах горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	хэмжээ
1	Хуанлийн	хоног	365
2	Баяр ёслол	хоног	10
3	Засвар үйлчилгээ, сул зогсолт	хоног	36
4	Уурхайн жилд цэвэр ажиллах хоног	хоног	319
5	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	Цаг	24
6	Ээлжийн тоо	ш	2
7	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа, цаг	цаг	12
8	Ээлжин дэх сул зогсолт (үдийн цай, тос түлш нэмэх), цаг	цаг	1
9	Ээлжийн бэлтгэл, төгсгөл, цаг	цаг	0.5
10	Нийт ээлж хүлээлцэх, үдийн цай, тос түлш нэмэх цаг	цаг	3
11	Бүтээлтэй ажиллах цаг	цаг	21
12	Цаг ашиглалт		0.88
13	Жилд ажиллах нийт цаг	цаг	6,699

1.2.4. Уулын ажлын төлөвлөлт

Ил уурхай нь 1 дэх жилд 07 дугаар сараас эхлэн ажиллаж 445 мян.тн нүүрс олборлоно. 2 дахь жилээс бүрэн хүчин чадлаараа ажиллах ба уулын ажлын төлөвлөлтөөр нийт үйлдвэрлэлийн нөөцийг 4 жилийн хугацаанд олборлоно. Ашиглалтын жил бүрийн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолт, уулын цулын хэмжээг доорх хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 2. Ашиглалтын жилүүдийн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын хэмжээ

Ашиглалтын жил	В нөөц, мян.тн	С нөөц, мян.тн	Нүүрс олборлолт В+С, мян.тн	Хөрс хуулалт, мян.м ³				Уулын цул, мян.м ³	Хөрс хуулалтын коэффициент м ³ /тн
				Шимт хөрс	Гадаад овоолго	Дотоод овоолго	Нийт		
1 дэх жил	272.19	172.81	445.00	44.0	1,881.6	-	1,925.6	2,230.4	4.33
2 дахь жил	162.70	437.30	600.00	30.5	2,649.6	1,188.5	3,868.6	4,279.6	6.45
3 дахь жил	208.77	391.23	600.00	22.5	1,519.0	2,314.6	3,856.1	4,267.0	6.43
4 дэх жил	115.55	134.90	250.45		-	1,523.8	1,523.8	1,695.3	6.08

Нийт	759.2093	1,136.24	1,895.45	97.0	6,050.2	5,026.8	11,174.0	12,472.27	5.90
------	----------	----------	----------	------	---------	---------	----------	-----------	------

1.2.5. Уурхайн ашиглалтын систем

Уулын ажлыг авто тээвэртэй, гадаад, дотоод овоолготой ашиглалтын системээр гүйцэтгэнэ.

Тэсэлгээний ажил: Орд нь гидрогеологийн хувьд шүүрлийн устай учир анфо болон эмульсийн тэсрэх бодисыг нонель системийн тэсэлгээний иж бүрдэл хэрэгсэлтэй хослуулан хэрэглэнэ. Тэсэлгээг 7 хоногт 1 удаа тогтсон өдөр явуулахаар тооцсон бөгөөд Ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм, Тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрмийн дагуу аюулгүй байдлыг дээд зэргээр хангасны үндсэн дээр тэсэлгээг хийнэ.

1.2.6. Баяжуулах үйлдвэр

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших Хөөт-3 нүүрсний ордоос бохирдолгүй таваарын нүүрс, завсрын чулуулгаар бохирдсон нүүрс гэсэн 2 төрлийн нүүрс олборлоно. Нүүрсний шинж чанар болон экспортын нүүрсэнд тавигдах чанарын шаардлагаас хамааран зөвхөн бохирдолтой нүүрсийг хуурай аргаар нүүрснээс завсрын чулуулгийг салган баяжуулахаар төлөвлөсөн.

Хөөт-3 нүүрсний орд нь ашиглалтын үеийн шүүрлийн устай учраас орд ашиглалтын үед нүүрс тодорхой хэмжээгээр устай, чийгтэй гарч ирэх бөгөөд хуурай аргаар баяжуулах төхөөрөмжид оруулахын өмнө урьдчилан хатаах шаардлага гарч байна.

Нүүрсийг баяжуулах хэсэг нь өдөрт 2 ээлжээр, нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг байх ба ажилчдын цайны цагийг 1 цаг байхаар тооцсон бөгөөд ажил эхлэх болон дуусах хугацааг 1 цагаар тооцоход бүтээлтэй ажиллах хугацаа 10 цаг байна.

1.2.7. Дэд бүтэц

Уурхайн ажилчдын хотхон: Уурхайг түшиглэн баригдах ажилчдын хотхон нь нийт 70 хүний багтаамжтай ба төв оффис болон гаднаас ирсэн зочдыг оролцуулан тооцож зохион байгуулав. Ажилчдын сууц, уурхайн удирдлагын байр, цайны газар, халуун ус, угаалга болон сэлбэг хэрэгслийн агуулахыг засаж тохижуулсан 40 тн-ын контейнероор шийдсэн.

Дулаан хангамж: Уурхайн барилга, байгууламжийн хувьд 40 тн-ийн контейнерууд байгаа бөгөөд сэрүүний улиралд цахилгаанаар халаахаар тооцсон.

Цахилгаан хангамж: Хөөт-3 нүүрсний уурхайн цахилгаан хэрэглэгчдийг дизель генератор ажиллуулж, цахилгаан эрчим хүчээр хангахаар төлөвлөлөө.

Түлшний агуулах: Түлшний агуулахаас тоног төхөөрөмжүүдийг түлшээр хангана. Түлшний сарын дундаж хэрэглээ 160 тн бөгөөд 14 хоног тутамд татан авалтыг хийнэ. Түлшний агуулах нь тур бүрдээ 50 тн түлш хадгалах зориулалт бүхий 2 ширхэг түлшний ёмкость байна.

Ус хангамж: Тус уурхай нь Умард говийн гүвээт – Халхын дундад талын сав газарт харьяалагдаж байна. Уурхайн хүн амын унд, ахуйн хэрэгцээ болон биологийн нөхөн сэргээлтийн усалгаанд шаардагдах усыг Баянжаргалан сумын төвийн цаг уурын станцын урд

байрлах Баянжаргалан сумын ЗДТГ-ын эзэмшлийн 2.1 л/с ундаргатай газрын доорх усны худгаас хангах ба замын усалгаанд ашиглах усыг ил уурхайгаас шавхан зайлуулах усаар хангана.

1.3. Төслийн 2026 оны уулын ажлын төлөвлөгөө

Ил уурхай нь 1 дэх жилд 07 дугаар сараас эхлэн ажиллаж 445 мян.тн нүүрс олборлоно.

Хүснэгт 3. Ашиглалтын эхний жилийн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын хэмжээ

Ашиглалтын жил	В нөөц, мян.тн	С нөөц, мян.тн	Нүүрс олборлолт, В+С, мян.тн	Хөрс хуулалт, мян.м ³				Уулын цул, мян.м ³	Хөрс хуулалтын коэф. м ³ /тн
				Шимт хөрс	Гадаад овоолго	Дотоод овоолго	Нийт		
1 дэх жил	272.19	172.81	445.00	44.0	1,881.6	-	1,925.6	2,230.4	4.33
Нийт	272.19	172.81	445.00	44.0	1,881.6	-	1,925.6	2,230.4	4.33

Ил уурхайн дизайн: Ил уурхай нь 1 дэх жилд урд уурхайгаас 282.92 мян.тн нүүрс олборлож 995.39 мян.м³ хөрс хуулна. Хойд уурхайгаас 162.08 мян.тн нүүрс олборлож 886.17 мян.м³ хөрс хуулна. Нийт 445 мян.тн нүүрс олборлож 1,881.56 мян.м³ хөрс хуулна. Ил уурхайн гүн +1,173, 1,167 м-ийн түвшин хүрнэ.

Зураг 2. Ил уурхайн 1 дэх жилийн уулын ажлын төлөвлөлт

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Бүс нутгийн газарзүй:

Ашигт малтмал ашиглалтын MV-020899 тоот тусгай зөвшөөрлийн дугаартай “Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэгдэх Хөөт-3” нэртэй нүүрсний орд нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 340 км, Говь-Сүмбэр аймгаас баруун урагш 100 км, Дундговь аймгийн төв Мандалговь хотоос зүүн хойш 130 км, Улаанбаатар-Замын-Үүд чиглэлийн хатуу хучилттай авто замаас 90 км зайд 65.33 га талбайг хамран байрлана. Орд газар нь физик газар зүйн хувьд ухаа гүвээт талын хэв шинжид багтах ба Дундговь аймгийн Говь-Угтаал, Гурвансайхан, Баянжаргалан сумдын нутгийн заагт буй баруун талаараа Баруун хүрийн ухаа, зүүн талаараа Талын хоолой, Талын худгийн хөндий, хойд талаараа Хар хадны толгодоор хүрээлэгдсэн Сүүдрийн хоолойн дунд буй Хөөтийн булаг орчимд оршино. Хөндийн зах орчмоор нь Хөөтийн толгод, Хар тэвш уул зэрэг жижиг толгодтой ажээ.

Геологийн тогтоц:

Нүүрсний орд нь Өмнөд Монголын мезозойн рифтийн төгсгөлийн үе шатанд бүрэлдсэн Хөөтийн хотгорт агуулагдана. Нүүрсжилт бүхий дээд юрийн настай хурдас хотгорын төв хэсэгт хуримтлагдсан байх бөгөөд моноклиналь атрианд орсон байна. Ордын баруун хагас нь баруун урдаас зүүн хойшоогоо сунасан синклинали атрианд орсон байх ба түүний урт нь 1.8 км, өргөн нь 300-500 м. Синклиналийн баруун жигүүр нь зүүн урагшаагаа 10-12 градусын налуу, зүүн урд талын жигүүр нь баруун хойшоогоо 4-6 градусын уналтай байна. Энэ жигүүр нь үл ажиглагдах, 3 градусаас ихгүй унал бүхий налуу байрлалтай жигүүртэй синклинали маягийн хотгор структур үүсгэжээ. 1971 онд хийсэн 1:200000 масштабын геологийн эрэл-зураглалын ажлын үр дүнд районы давхрага зүйн ангиллын доод цэрдийн зүүнбаян формацийн элсэн чулуу, алевролит, шатдаг занар зэргээс бүрдсэн доод дэд формац, конгломерат, элсэн чулуу, элс, нүүрс зэргээс бүрдэж буй дээд дэд мэмбэр ялгасан. Харин Л.Мөнхтоогоо литологийн найрлагын онцлогоор нь Хөөтийн ордын талбайд хурдас чулуулгийн харьцаа, амьтан ургамлын үлдвэр зэргээр дотроо 2 мэмбэрт ангилагдах дээд юра, доод цэрдийн 3 формацуудыг ялгасан байна.

Хайгуулын талбайн хэмжээнд литологийн найрлагын хувьд дотор нь дээд юрийн Хамар хөөвөр формацийн 2 мэмбэр, доод цэрдийн Хөх тээг формацийг ангилсан байна.

Цаг уур, уур амьсгалын үзүүлэлтүүд:

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутаг нь Далайн түвшнээс дээш 1450 метр өндөрт байрлана. Чулуун нүүрс, хар тугалга, төмрийн хүдэр, гянтболд, усан ба утаат болор, жонш, оюу, гялтгануур майз, номин, цагаан тугалга, алт зэрэг ашигт малтмалтай.

Дундговь аймгийн нутаг дэвсгэрийг чийг дулааны хангамжийн хувьд 4 мужид, уур амьсгалын хувьд нийтэд нь 4 мужид хуваана. Үүнд:

- ✓ Чийглэг хүйтэн
- ✓ Чийглэгдүү хүйтэвтэр
- ✓ Хуурайдуу хүйтэвтэр
- ✓ Хуурай дулаавтар гэсэн.

Баянжаргалан сумын нутаг нь хуурай дулаавтар мужид хамрагдах бөгөөд энэ муж нь дулааны хангамжаар сайн боловч чийгээр дутмаг учир ургамлын баялгаар муу, газар тариалан эрхлэх боломж муутай юм. Нарны нийлбэр цацраг 1300-1400 кВт цаг/м² буюу нийлбэр цацрагаар Монгол орны дунд бүсэд оршдог.

Гадаргын ус:

Энэ бүс нутаг ус зүйн хувьд газар доорх усны нөөц зонхилсон “Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газар”-т хамаарах бөгөөд гадаргын усны жилийн дундаж нөөц 0.25 км³ байдаг нь нэн бага хэмжээ юм. Усны гадаргаас уурших ууршил 200 см/жил хүртэл байдаг бол ууршиц 80 см/жил-ээс их байна. Гадаргын усны болон хөрсний чийг багатай байдгаас уурших усны хэмжээ бага, харин уурших боломжит хэмжээ манай орны хувьд хамгийн их байдаг нутаг юм. Жилийн дундаж хур тунадасны хэмжээ 100 мм-ээс бага, үүнээс дулааны улиралд 100 мм буюу түүнээс бага, зөвхөн зарим хэсэгт 100-150 мм, өвлийн улиралд 10 мм-ээс бага хур тунадас тус тус унана.

Гадаргын урсцын жилийн дундаж хэмжээ 1 мм орчим, гадаргын түр урсцын модуль 0.003 л/с,км², гадаргын жилийн нөөцийн хувийн нэгж 0.1 мян.м³/км² тус тус байна. Олон жилийн дундаж урсцын давхраа 25м-ээс бага, 1 хувийн хангамж бүхий шар ус, хур борооны үерийн хамгийн их урсцын модуль тус тус 0.1 м³/с км-ээс бага /түр урсгал бүхий гол горхины муж/ байна. Хөөтийн булаг нь жилийн дөрвөн улиралд устай байх боловч цаг уур хуурайших тутамд ус нь татарч багассаар хатдаг байна.

Гидрогеологийн нөхцөл:

Хөөтийн ордын давхарга зүйн ангиллыг доод цэрдийн элсэн чулуу, алевролит, шатдаг занар, дээд юрийн конгломерат, элсэн чулуу, элс, нүүрс зэргээс бүрдэж буй гэж ангилсан байна. Хөөтийн хойт хэсэг буюу нүүрсний ордын хойт талын үргэлжил дээрх хурдасны давхарга зүйн бүтцийг өөрсдийн хийсэн судалгааны ажлын үр дүнд үндэслэн литологийн хувьд доороос дээш нь:

1. Конгломератын;
2. Нүүрслэг аргиллитийн;
3. Элсэн чулуулгийн зузаалаг гэж авч үзсэн.

Конгломератын зузаалаг нь судалгаанд хамрагдсан талбайн баруун зах хэсгээр өрөмдсөн КТЕ02, КТЕ11, зүүн захаар өрөмдсөн КТЕ17, КТЕ18 цооногуудад тогтоогдсон бөгөөд КТЕ18 цооног нь конгломератаас нүүрслэг зузаалагт шилжиж буй хэсгийг зүсэж гарчээ. Хайгуулд хамрагдсан талбайн хэмжээнд тархсан терриген гаралтай конгломератын зузаалаг нь баруунаас зүүн тийш нимгэрэх буюу литологийн бүтэц жижиг ширхэгт хурдсанд аажмаар шилжиж байна. Нүүрслэг зузаалгийн хурдас нь судалгаанд хамрагдсан талбайн төв хэсэгт өрөмдсөн бүх цооногт илэрсэн байдаг. Нүүрслэг зузаалгийн нийт зузаан нь энэ ордын хувьд 157.9 м болж байна.

Хөөтийн уурхайн баруун урд хэсэгт 25 м орчим гүнээс газрын доорх ус шүүрч уурхайн олборлолтыг зогсоож, карьерын зүүн талын мөргөцгөөс олборлолт явуулж байна. Карьерын зүүн талд мөргөцгийн гүн газрын доорх усны түвшинд хүрээгүй байгаа бөгөөд 35-45 м орчимд ус шүүрэх магадлалтай.

Хөрсөн бүрхэвч:

Тус Нүүрсний уурхай нь сумын төвөөс баруун урагш 26 км-ийн зайд “Хөөтийн хотгор” нэртэй газарт байрлана. Газрын гадаргуугийн хувьд өндөрлөг толгодоор хүрээлэгдсэн, ухаа гүвээт талархаг шинжтэй, тэгш хөндийн 65.63 га газрыг хамарна. Судалгаанд хамрагдсан энэ газар нь Хөрс-газарзүйн мужлалтаар Говийн их мужийн өргөргийн бүсшилийн цайвар хүрэн хөрсний дэд бүс болох Баяндэлгэрийн 8-р тойрогт багтана.

Газрын гадаргуугийн хувьд нам толгод, гүвээрхэг, долгиорхог тал хөндий, хотос хонхор газрыг хамрах ба 1100-1300м-ийн өндрийн түвшинд хэлбэлзэнэ. Эндэхийн ургамалшил тачир, сийрэг, алаг цоог ургамалтай ба хөнгөн элсэрхэг хөрс давамгайлсан байдаг учраас салхины үйлчлэлд хялбар өртөж хөрсний өнгөн хэсэг салхинд хийсэж эвдрэх үйл явц элсэнцэр хөрстэй газраар байнга ажиглагдана. Уурхайн олборлолт явагдаагүй талбай бүхий газраар нэгэн жигдийн жижиг чулуун болон элсэрхэг хучаастай карбонаттай цайвар хүрэн, сайргархаг болон хужирлаг шинжийн цайвар хүрэн хөрс голлох суурийг эзэлнэ. Хөрсний дээд давхаргын зузаан 30-35 см орчимд хэлбэлзэх бөгөөд түүнээс доош хөрсөнд нэвт нэвчсэн карбонат хуримтлалын давхарга тод илэрнэ. Давсны хүчилд давхаргын нэлээд дээрээс зарим газар өнгөнөөсөө эхэлж бургилт үзүүлнэ. Мөн давслаг чанарын хужирлаг, мараалаг шинж чанарын хөрс хотгор нам газраар алаг цоог тархалттай байна.

Уурхайн олборлолт явуулж байгаа талбайн хөрс нь хүний үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртсөнтэй уялдаж, талбайн хөрсний шинж чанарт онцгой өөрчлөлт орсон байна. Тухайлбал талбайд олборлолтын нөлөөгөөр гүн ухагдсан хоосон орон зай үлдэх, хөрсний давхарга алдагдаж, үржил шимт хөрс нь үгүй болох, овоолго үүсэх, дарагдах зэргээр физик, хими чанарын эрс өөрчлөлттэй “Уул уурхайн эвдэрсэн болон талхлагдсан” хөрстэй газар бий болсон байна.

Ургамлан нөмрөг:

Дорноговь аймгийн Баянжаргалан суманд байрлах талбайн хэсэг нь Монгол орны ургамал газарзүйн тойргоор Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагддаг (Өлзийхутаг Н.).

Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрог нь нийт 480 зүйлтэй ба жинхэнэ говийн цөлөрхөг хээр, цөлийн төлөөлөгчдөөс бүрдсэн бөгөөд зөвхөн энд ургадаг 9 зүйл тохиолдоно.

Ургамалжлын хувьд Цөлөрхөг хээрт 3 зүйл Хялгана (*Stipa gobica*, *S.glareosa*, *S.brevifolia*), 1 зүйл Хазаар өвс (*Cleistogenes soongarica*), Таана (*Allium polyrhizum*), сөөгнөөс 4 зүйл Харгана (*Caragana pygmaea*, *C.leucophloea*, *C.bungei*, *C.korshinskyi*), Орог тэсэг (*Krascheninnikovia ceratoides*) болон заримдаг сөөгөнцөр шарилжууд (*Artemisia rutifolia*, *A.xanthochloa*, *A.santolinifolia*, *A.pychnoriza*) болно. Бусад заримдаг сөөгөнцөрүүд (*Artemisia frigida*, *A.caespitosa*, *A.xerophytica*, *Anabasis brevifolia*, *Salsola passerina*, *Convolvulus gortschakovii*, *Ajania achilloides*, *A.trifida*, *Reaumuria soongorica*, *Asterthamnus heteropappoides*) дэд зонхилно. Дагуул зүйл ургамлууд нь заримдаг сөөгөнцрөөс *Oxytropis aciphylla*, *Ptilotrichum canescens*, *Kochia prostrata*, алаг өвснөөс *Allium mongolicum*, *Gypsophilla desertorum*, *Convolvulus ammanii*, *Lagochilus ilicifolius*, *Scorzonera divaricata*, *Aster hispidus*, *Asparagus gobicus* зэрэг бол, цөөн настаас *Salsola pestifera*, *S.collina*, *Artemisia scoparia*, *Neopalassia pectinata* зэрэг ургамлууд болно.

Төслийн талбай болон тухайн орчмын нутаг дэвсгэр нь ургамлын экологи, тархах ургамлан нөмрөгөөрөө цөлөрхөг хээрийн ургамалжилтай бөгөөд бүхэлдээ 1 хэв шинжид хамаарах 1 бүлгэмдэл тархсан байна.

Амьтны аймаг:

Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэгдэх Хөөт-3 нүүрсний ордын бүс нутаг нь Монгол орны амьтны аймгийн газарзүйн мужлалаар Монгол-Төвдийн муж, Монгол дагуурын хээрийн дэд муж, Монгол дагуурын хээрийн тойргийн урд зах Дорноговийн хээрийн тойргийн хойд захад хамаарна.

Монгол дагуурын хээрийн тойрогт жижиг хөхтнөөс үлийн цагаан оготно, дагуур огдой, дагуурын зурам, монгол чичүүл, туруутнаас аргаль хонь, янгир ямаа, цагаан зээр, мах идэшт амьтдаас хотны үен, өмхий хүрнэ, хярс үнэг, шар үнэг зонхилно (Банников, 1954). Монгол дагуурын хээрийн тойргийн амьтны зүйлийн бүрэлдэхүүн, оршин амьдрах хэлбэр, зарим зонхилгоч зүйл амьтдын биологи экологийн нарийвчилсан судалгааны дүнд 4 багийн, 14 овгийн, 54 зүйлийн шавж (Murdoch et al., 2006); 1 баг, 4 овгийн 7 зүйл мөлхөгч (Reading et al., 2006a); 14 баг 30 овог, 185 зүйлийн шувуу (Reading et al., 2011); 7 баг 15 овог 28 төрөлд хамаарах 39 зүйлийн хөхтнийг тэмдэглэсэн байдаг (Reading et al., 2013 in press).

Нийгэм-эдийн засаг:

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум нь 1923 онд байгуулагдсан. Улаанбаатар хотоос 300 км, аймгийн төвөөс 150 км, Говьсүмбэр аймгаас 80 км зайтай. Өөрийн аймгийн Өндөршил, Гурвансайхан, Говь-Угтаал, Цагаандэлгэр сумдтай, Говь-Сүмбэр аймгийн Сүмбэр, Шивээговь, Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумдтай тус тус хиллэдэг. Тус сум нь байгалийн баялаг хүрэн нүүрс, занар, жонш, төмрийн хүдэр, уран, өнгөт металл, шаазангийн шавар, цементийн материалаар элбэг. Өнөөдрийн байдлаар тус суманд ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв, Засаг Даргын Тамгын газар зэрэг төрийн үйлчилгээний байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулахаас гадна Аргатай, Сэрвэнгийн булаг, Дэлгэрэхийн баянзалаат, Түрүүгийн булаг зэрэг худалдаа, нийтийн хоолны, Бор дарс, Боржигон-Эрдэнэ гэсэн мал эмнэлэг үржлийн ажил үйлчилгээний хувийн хэвшлийн салбарууд, блокны үйлдвэр мужаан, гутлын, оёдлын, өнгөт хэвлэлийн үсчин зэрэг үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарууд, мөн ХААН банк, Хадгаламж банкны тооцооны төвүүд зэрэг байгууллага аж ахуйн нэгжүүд үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

Сумын төвд “МЦХ” ХК-ийн харьяа холбооны салбар байхаас гадна Мобиком, Юнител, Жи-Мобайл компаниудын үүрэн телефоны үйлчилгээтэй. Төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон. Сумын төв дээр 1988 онд баригдсан 110/35/10 кВт-ийн дэд станцтай бөгөөд сумын төвд ундны усны худагт зөөлрүүлэх төхөөрөмж тавигдсан.

“Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэгдэх Хөөт-3 ордыг ил аргаар ашиглах” төсөл хэрэгжих талбай нь Энгэр-Ус II-р багийн нутагт үйл ажиллагаа явуулдаг. Тус баг нь 161 өрхийн 467 хүн амтай. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн орчин нь хүн амын суурьшлын хувьд сийрэг, 1 км² нутагт 0.5-1.0 хүн ноогдох ба нутгийн иргэд нь гол төлөв мал аж ахуй эрхэлж хонь, ямаа, цөөвтөр тооны үхэр, адуу, тэмээ үржүүлдэг байна.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн хэлбэр, эрчим, үргэлжлэх хугацаа

Ашигт малтмал олборлох, уул уурхайн үйлдвэрлэл явуулах үед байгаль орчны төлөв байдал, орон нутгийн нийгэм эдийн засагт нөлөөлж болох нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, түүний эрчим зэргийг тодруулахын тулд магадлан жагсаах аргыг хэрэглэдэг билээ. Энэхүү арга нь нүүрс олборлох үед тухайн нөлөөлөл байгаа эсэх дээр тулгуурлан, нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, эрчим зэргийг тодорхойлохыг зорьсон ба хэрэв ямар нэг нөлөөлөл байгаа гэж үзэх юм бол “х”-ээр тэмдэглэнэ.

Хүснэгт 4. Болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим

Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Будаж нөлөөлөх	Будалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1.Байгалийн экосистемийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт	х				х		х		х	
Гадаргын усны урсцын өөрчлөлт		х			х		х		х	
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	х				х		х		х	
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	х				х		х	х		
Геологийн тогтцын өөрчлөлт	х				х		х		х	
Зэрлэг амьтдын орон зай		х			х		х			х
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт			х							
2.Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын доорх нөөц баялаг	х				х		х	х		
Бэлчээрийн байдал	х				х	х				
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	х									
Эрчим хүчний нөөц		х			х					х
3.Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт										
Газар доорх усны чанарын өөрчлөлт	х				х	х				х
Гадаргын усны чанарын өөрчлөлт		х			х	х			х	
Агаарын бохирдол		х		х		х				х
Хөрсний бохирдол	х			х		х			х	
Хорт бодис усаар дамжин хүн ам, ан амьтанд нөлөөлөх										
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө		х		х		х				х
4.Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт төрх өөрчлөгдөх	х				х		х		х	
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	х				х		х		х	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх										
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх										
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх		х								х

5.Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	х				х	х			х	
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	х				х	х			х	
Ажлын байр нэмэгдэх	х				х	х			х	
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх			х							
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		х		х		х				х
6.Бусад нөлөөлөл										
Барилга байгууламжийг барих, өргөтгөх үед орчны хөрсний эвдрэл, бохирдол гарах	х			х			х			х
Ахуйн бохир ус, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж, хөрс ба газрын доорх усыг бохирдуулах		х		х			х			х
Ахуйн хог хаягдал, барилгын материалын хаягдал зэргээс байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх		х		х			х			х
Хүчтэй салхи, түймэр газар хөдлөл, аянга		х		х		х				х
Дүн	15	11	2	8	16	10	13	2	11	11

“Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэгдэх Хөөт-3” нэртэй нүүрсний ордыг ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөллийг 6 бүлэг 31 асуулгыг магадлан жагсаан үргэлжлэх хугацаа, нөлөөллийн эрчим, болон буцалтгүй болон буцаж нөлөөлөх нөлөөлөл зэргийг тус тус тогтоон дээрх хүснэгтэд үзүүллээ. Иймд тэдгээрт задлан шинжилгээ хийж дараах дүгнэлт өгч болох юм. Үүнд:

Шууд ба шууд бус нөлөөлөл, түүний эрчим:

Болзошгүй нөлөөллийн 15 нь шууд нөлөөлөлд 11 нөлөөлөл нь шууд бус нөлөөлөлд хамаарагдаж байна. Шууд нөлөөлөлд газрын доорх усны өөрчлөлт, түүний нөөцийн хомсдол, бохирдол, хөрсний элэгдэл эвдрэл, геологийн тогтцын өөрчлөлт, ургамлан нөмрөгийн өөрчлөлт, бэлчээрийн хомсдол, байгалийн үзэсгэлэнт төрхийн өөрчлөлт гэх мэт нөлөөллүүдэд сөргөөр орон нутгийн орлого нэмэгдэх, ядуурлыг бууруулах, ажлын байр бий болох зэрэг нөлөөллүүдэд эергээр нөлөөлж байна. Шууд бус нөлөөлөлд гадаргын усны урсцын өөрчлөлт, зэрлэг ан амьтны амьдрах орчин, эрчим хүчний нөөц, агаарын бохирдол, дуу шуугиан, хүн амын эрүүл мэнд, байгалийн онц аюултай үзэгдэл зэрэг нөлөөллүүдэд шууд бусаар нөлөөлж байна. Харин эрчимшлийн хувьд 2 нөлөөлөл хүчтэй, 11 нөлөөлөл дунд 11 зүйл нөлөөлөл нь бага зэргийн нөлөөлөлтэй байна.

Нөлөөллийн хугацаа: Энд 16 нөлөөлөл нь урт хугацаагаар, 8 нь богино хамаарагдаж байна. Үүнээс ордын ойр орчны ургамлын нөмрөг алдагдаж устах, хөрс эвдрэх, унд ахуйн хэрэглээнд газрын доорх ус авч ашиглах тул түүний нөөц, урсцын горимд өөрчлөлт гарах, ус ба хөрсний бохирдолт үүсэх зэрэг нь эргэж сэргэхдээ маш удаан хугацаа шаардагддаг онцлогтой тул урт хугацааны нөлөөлөлд хамаарагдаж байна.

Дээрх байдлаас үзэхэд “Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэгдэх Хөөт-3” нэртэй нүүрсний ордыг ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа нэлээд удаан, эрчмийн хувьд 2 нөлөөлөл хүчтэй, 11 нь дунд зэрэг 11 нөлөөлөл нь бага байгаа нь нөхөн сэргээх, үүссэн сөрөг нөлөөг багасгах арилгах асуудлыг төслийн үйл ажиллагааны үед мөрдөх байгаль хамгаалах болон нөхөн сэргээх төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан ажилтай нарийн уялдуулан хийж байх нь зайлшгүй болно.

3.2. Төслийн байршил, шийдэлтэй холбоотой болзошгүй нөлөөлөл

Ашигт малтмал ашиглалтын MV-020899 тоот тусгай зөвшөөрлийн дугаартай “Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэг дэх Хөөт-3” нэртэй нүүрсний ордыг ашиглах төслийн байршил, техник-технологийн шийдэл, төлөвлөлт болон төслийн хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаатай холбогдсон болзошгүй нөлөөллийг тодруулахын тулд “магадлан жагсаах” (checklists) аргыг хэрэглэн үр дүнг нь хүснэгтэд илэрхийлэв.

Хүснэгт 5. Төслийн байршил, шийдэл, төлөвлөлт болон хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон болзошгүй нөлөөллийн магадлах жагсаалт

Байгаль орчны асуудлууд	Гол нөлөөлөл байхгүй	Гол үр дагавар		
		Бага /муу/	Дунд	Их /сайн/
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудлууд				
Голын гольдрилыг өөрчлөх, эрэг эвдрэн үерийн ус тавих нөхцөл бүрдэх	х			
Төслийн байршилтай холбогдож хүн амын нүүдэл бий болох, хүн амыг зөөж байршуулах шаардлага гарах	х			
Ой модыг огтлох явдал гарах	х			
Түүх, соёлын дурсгалт газрыг эвдэхэд хүрэн	х			
Усан хангамж, ус хэрэглээний асуудлаар өөр байгууллагын үйл ажиллагаатай зөрчилдөх	х			
Бүс нутгийн үерийн болон булаг, шанд хатах, ширгэх аюул гарах		х		
2. Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанарын талаарх төсөөллийг багтаасан төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал				
Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанар нь тухайн орон нутагт нийцтэй эсэх, нүүрс олборлох болон бохирдлын хяналтын сонгосон төхөөрөмж нь хир зэрэг зохимжтой			х	
Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлийн өвчнөөс сэргийлэн хамгаалах болон ажилтнууд хорт хий, гал түймрээс хамгаалах асуудал хэрхэн төлөвлөгдсөн			х	
Нүүрс олборлох үед болон уурхайгаас гарах грунтын уснаас хамгаалах, хорт бодис, нэгдлээс хамгаалах асуудал хир нийцтэй тусгагдсан, үр ашигтай ажиллах явдал хир зэрэг зохимжтой		х		
Шүүрлийн усыг зайлуулах, хуримтлуулах нуурын технологийн шийдэл		х		
Тоосжилт дарахад ашиглах технологийн шийдэл		х		
Уурхайн үйл ажиллагааны үед гарах шуугианыг тогтоосон хэмжээнээс багасгах тухай төсөлд тусгагдсан эсэх		х		
Тусгай анхаарал тавих шаардлагатай шороо, тоос, утаа гардаг эсэх	х			
3. Барилга байгууламжийн хийц, барихтай холбогдож гарах байгаль орчны асуудал				
Барилга байгууламжийг барих үед усны нөөц бохирдох байдал	х			
Барилга байгууламжийг барих үеийн болон барьсны дараах хөрсний эвдрэл, элэгдэл		х		
Ажиллагсдын төрөл бүрийн аваар, осолд өртөх байдал, хортой нөхцөл, халдварт өвчин гарах		х		

4. Төслийн үйл ажиллагааны үеийн байгаль орчны асуудал				
Төслийн үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанарын талаарх төлөвлөгөө, санхүүжилт хир зэрэг бодитой, шаардлага хангасан эсэх				х
Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин болон аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилт бодитой эсэх			х	
Хөрсний элэгдлийг бууруулах, орчныг тохижуулах асуудал төлөвлөгөөнд хир тусгагдсан /хөрсжүүлэх, ургамал тарих, тэгшилгээ хийх зэрэг/				х
Шуурхай хяналтын асуудал /төсөлд шуурхай хяналтын хугацаа, мөнгө зардал тусгагдсан эсэх/			х	
5. Төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуурууд /бодлогын чанартай асуудлууд/				
Төслийг хэрэгжүүлэх явцад байгалийн бусад олдошгүй нөөц баялгийг зөвтгөх аргагүйгээр гарздах	х			
Төслийн үр дүн нь биологийн төрөл зүйлд осолтой, аюулд хүргэх /генефондод нөлөөлөх, ховор, нэн ховор ургамал, амьтан устгах/		х		

4. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ

“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-д зааснаар аливаа төслийг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнд үндэслэн түүнийг гүйцэтгэсэн мэргэжлийн байгууллага-үнэлгээний эрх бүхий аж ахуйн нэгж боловсруулан, улмаар төсөл хэрэгжүүлэгчтэй зөвшилцөн, ерөнхий үнэлгээг хийсэн байгууллагаар хянуулах, батлагдсаны дараа хэрэгжилтийг хангаж ажиллах үүргийг хүлээсэн.

Иймд мэргэжлийн эрх бүхий “Мэнд шүтээн” ХХК-аар гүйцэтгүүлсэн Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг мөрдлөг болгон 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, тайлагнах, хянан батлах журмыг баримтлан боловсруулав.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах зэрэг ажлууд багтсан бөгөөд төслийн 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний ажилд нийт 49,634.0 сая төгрөг зарцуулахаар төсөвлөв.

Хүснэгт 6. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө		Нийт зардал (сая.төг)
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	11.5
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	-
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	7.5
4	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	10.0
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	1.0
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	14.6
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	4.534
9	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	0.5
10	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	ҮАЗ
НИЙТ		49,634.0

4.2. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 7. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, сая.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Агаарын чанар								
1	Тоосжилт болон бохирдуулагчийн нөлөөгөөр орчны агаар бохирдох, ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн технологийн замыг усалж чийглэх	Дотоод тээврийн зам	км	-	Тээврийн зам	ҮАЗ	Хуурайшилт ихтэй үед	ЗТБХБ-ын сайдын 2011 оны 216 тоот тушаал. MNS4585:2025
2		Уурхайн талбайд ажиллах авто тээврийн хэрэгслийн хурдыг /40км/ боломжит хэмжээгээр хязгаарлах арга хэмжээ авах /Дотоод журмаар мөрдлөг болгон ажиллах/	Төслийн хүрээнд	-	-	-	-	Төсөл хэрэгжих хугацаанд өдөр бүр	Агаарын тухай хууль 9, 11, 23-р зүйл MNS 4585:2025 MNS 5919:2008
3		Уурхайн замыг тэмдэгжүүлж, засаж сайжруулж байх	Төслийн хүрээнд	Ширхэг	-	-	2.5	2026 он	MNS 4597:2014
4		Хорт хийн хэмжээг багасгахын тулд машин механизмын засвар үйлчилгээг тогтмол явуулах, (бусад уурхайн жишгийн дагуу 200 мото/цаг)	Төсөлд ашиглагдах бүх авто машин	Ширхэг	-	Ашиглах тээврийн хэрэгсэл	-	2026 он	Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээ MNS5885:2008
2	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц								
1	Ус ашиглалт хэрэглээнд хяналт тавих	Ус ашиглалттай холбоотой гэрээ дүгнэлтийг холбогдох байгууллагуудаар гаргуулах	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ	2026 он	Усны тухай хууль 31.2 зүйл Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль
2		Ус ашигласан төлбөрийг гэрээнд заасны дагуу төлөх	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ		
3		Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулж ажиллах	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ	2026 он	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, сая.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
									Усны тухай хуулийн 24.2-р заалтын
	Уурхайд орох шүүрэн орж ирэх усыг удаан хугацааны турш шавхан	Уурхайн газрын доорх усны нөлөөллийг нарийвчлан тодорхойлохын тулд мониторингийн цооног байгуулах	45.693314 107.716646 Цэгт байгуулах	1	-	-	Хөрөнгө оруулалтаар	2026 он	Усны тухай хууль Ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт
	зайлуулснаар тухайн орчмын газрын доорх усны түвшин буурч, нөөц багасах	Уурхайгаас шавхалт хийж буй усаар хөв цөөрөм байгуулах /усны мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх/	Төслийн хүрээнд	-	-	-	Хамтран ажиллах гэрээний дагуу	2026-2027 он	
3	Хөрсөн бүрхэвч								
1	Хөрс сийрэгжих, үржил шим алдагдаж доройтох	Ашиглалтын үед хуулсан үржил шимт хөрсний овоолгыг нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу ашиглах, шимт хөрсний овоолгыг удаан хадгалахгүй байх.	Шимт хөрсний овоолго	мян.м³	-	Уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу		Шимт хөрсний овоолго хийх бүрт	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль MNS 5916:2008
2	Шатах тослох материал, шатахуун асгарах зэрэг болзошгүй осол аваараас үүдэн хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах	Ашиглагдсан тос тосолгооны материал, шатахуун бохирдсон тохиолдсон тохиолдолд, асгарсан тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээ авах.	Ашиглалтын талбайд	-	-	-	1.0	Тухай бүрт	Барилга, хот, байгуулалтын сайдын 2014 оны 57 дугаар тушаалын хавсралт Шатахуун түгээх станц Галын аюулгүйн норм
3		ШТС-ийн талбайг хатуу хучилтай болгох	ШТС байгуулах талбай				Дотоод зардал	2026 он	
4									
5	Тээврийн хэрэгслийн	Тогтоосон авто зогсоол болон авто замын зорчих хэсгээс бусад газарт тээврийн	Ашиглалтын талбайд	-	-	2-3 байршил	0.5	2026 он	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, сая.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	нөлөөгөөр хөрс доройдох	хэрэгсэл зогсоохыг хориглох тэмдэг байршуулах							сэргийлэх тухай хууль 7.2.5
4	Ургамлан нөмрөг								
1	Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөр ургамлан нөмрөг устгах	Барилга байгууламж, ажилчдын хотхоны гадна талбайд ногоон байгууламж бий болгох зорилгоор мод сөөг тарьж ургуулах	АМТЗ-ийн талбайд	ш	-	1.3 га талбайд ногоон байгууламж үүсгэх	3.5	2026 он	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль 7.2.4. газрын тухай хууль 56.6.
2	Тэр бум мод үндэсний хөдөлгөөн	Жил бүр 500 ширхэг мод тарих. Орон нутгаас заасан талбайд	Төслийн хүрээнд	ш	0.01	500	4.0	2026 он	
3	Машин зам дагуу амьтдыг мөргөх, дайрах осол аваар гарах нь элбэг байдаг	Осол гарч болзошгүй цэгүүд болон хүн, амьтан, мал гардаг хэсгүүдэд тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулах	Уурхайн тээврийн зам			Үйл ажиллагааны зардал		2026 он	
		Нийт					11.5		

4.3. Нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө

Төслийн эхний жилд нөхөн сэргээлтийн ажил төлөвлөгдөөгүй.

4.4. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дүйцүүлэн хамгааллын ажил хийх талбайг орон нутгийн удирдлагатай тохиролцон сонгох	Зэрлэг амьтдын амьдардаг гол тархац нутаг, уст цэг орчимд хужир шүү, тэжээл тавих, өвөл хаврын хуурайшилт ихтэй үед усан хангамжийг сайжруулах зэрэг биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг орон нутгийн удирдлагаас санал авч, хэрэгжүүлэх	Жил бүр дүйцүүлэн хамгаалах ажилд санал авах		-	7.5	2026 он	Байгаль орчны үнэлгээний тухай хууль
	Нийт					7.5		

4.5. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Монгол тунжөн майнинг инвестмент групп” ГХОХХК-ийн MV-020899 тоот тусгай зөвшөөрлийн дугаартай “Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэг дэх Хөөт-3” нэртэй нүүрсний ордын талбайд айлын өвөлжөө, хаваржаа байхгүй тул энэ чиглэлээр БОМТ-нд тодорхой ажил тусгагдахгүй болно.

4.6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 9. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх соёлын өвүүд	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
1	АМТЗ-ийн талбай орчим болон дотор байх түүх соёлын өвүүд	Авран хамгаалах үйл ажиллагаа явуулах	Ашиглалтын талбайд байрлах 2 дурсгал	2 байршил	-	10.0 гэрээний дүнгээр өөрчлөгдөх	2026 он	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
Нийт						10.0		

4.7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Энэ төлөвлөгөөнд батлагдсан аргачлалын дагуу хийсэн байгалийн аюул, гамшгийн үнэлгээгээр тогтоогдсон учирч болзошгүй байгалийн гамшиг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, тэсрэх бодисын эрсдэлийн үнэлгээний дүнд тогтоосон аюултай болон хортой химийн бодис алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх, тэдгээрийг аюулгүй хадгалах, ашиглах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлын хэмжээ, шаардагдах зардал, баримтлах стандартыг энд тусгасан болно.

Хүснэгт 10. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Байгалийн гамшиг, аюулт үзэгдлээс үүдэн болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах							
1	Байгалийн болзошгүй гамшиг, аюулт үзэгдлээс үүдэн төслийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх, дам нөлөөллөөр хүрээлэн	Цаг агаарын урьдчилсан мэдээлэлд тулгуурлан уурхайн үйл ажиллагааг байгальд ээлтэйгээр зохицуулах	Уурхай ажиллах хугацаанд төслийн нийт арга хэмжээнд	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Онцгой байдлын үед ажиллах төлөвлөгөө
2	ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх, дам нөлөөллөөр хүрээлэн	“Гамшгийн эрсдэлийн нарийвчилсан үнэлгээ”- мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэх	Төслийн хэрэгжих нийт хугацаанд		Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	ЗГ-ын 2020 оны 190-р тогтоол

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
3	буй орчныг бохирдуулах	“Гамшгийн эрсдэлийн нарийвчилсан үнэлгээ”-г үндэслэн “Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө” боловсруулан батлуулж, мөрдөн ажиллах, ажилтан бүрийн ажил үүргийн хуваарийг гаргаж, зааварчилгаа өгөх.	Төслийн хэрэгжих нийт хугацаанд		Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Гамшгаас хамгаалах хууль
4	Нүүрсээр ажиллах халаалтын зуухан дах нүүрсний шаталт, түлшний бүтэц, нүүрс хатаах зуухны хэлбэр хэмжээ, шатаах нөхцөл, ачааллаас шалтгаалан үүсэх бохирдолт ЗДА-аас хэтрэх эрсдэл үүсэх	Нүүрсний шаталтаас бий болох тоос, хүхрийн оксидууд (SO _x), азотын оксидууд (NO _x), Зарим шатдаггүй хэсгүүд буюу нүүрстөрөгчийн оксид (CO), бусад органик нэгдлүүд нь нүүрс хатаах зуухны үйл ажиллагааны нөхцөлөөс хамаарах тул аль ашиглаж буй нүүрс шатаах зуухын ажиллагаанд хяналт тавих	Уурхай ажиллах хугацаанд Төслийн нийт арга хэмжээнд		Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	БНба дүрэм
5	Тэсрэх бодис, шатах тослох материалын хадгалалт, ашиглалтаас хүний эрүүл мэнд ба хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх	Тэсрэх бодисын болзошгүй ослын үед ажиллах төлөвлөгөө, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг батлуулах	Төслийн хүрээнд	500.0	0.5	2026 он	Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн тээвэрлэлтийн аюулгүй ажиллагааны журам 12.1.3 заалт
6		Шатах тослох материалын стандартын шаардлага хангасан агуулахад хадгалах,	Төслийн хүрээнд	-	ҮАЗ	2026 он	MNS 4628:2013
7		Шатах тослох материал ачиж буулгах, цэнэглэх хэсгийг хатуу хучилттай болгон, алдагдаж асгарсан тохиолдолд хөрсөнд нэвчүүлэхгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Төслийн ашиглах ШТС		0.5	2026 он	Шатахуун түгээх станц. галын аюулгүйн норм
Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх бууруулах арга хэмжээ							

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
8	Түлшний агуулах, автомашин, ажилчдын байр, цахилгаан үүсгүүр бүхий газруудад гал түймэр гарах магадлалтай.	Бүх ажилчдыг гал түймэр унтраах мэргэжлийн сургалтад хамруулах	Нийт ажилчид			Жилд 1 удаа	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, 16-р зүйл, MNS5566:2008 MNS0640:89 MNS 4628:2013. “Шатахуун түгээх станц. Галын аюулгүйн норм”
9	Мөн хаврын хуурайшилт ихтэй өдрүүдэд тамхины цог зэргээс хээрийн түймэр гарч болзошгүй	Галын дохиолол, гал унтраах багаж хэрэгслийг шаардлагатай газруудад байрлуулах Гал түймрээс сэргийлэх талаар анхааруулга, санамжийн хуудас хийж, шаардлагатай газруудад нүдэнд харагдахуйц газруудад байрлуулах хуурайшилт ихтэй саруудад гал унтраах хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих	Уурхайн хотхон, Засварын газар ШТС-ийн талбайд			2026 он	
Үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ							
10	Ажилчид бэртэх, эрүүл мэнд хохирох, амь нас эрсдэх, уурхайн үйл ажиллагаа саатах, тоног төхөөрөмж эвдэрч гэмтэх	Ажилчдыг ээлжид гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаанд хамруулах	Нийт ажилчид		ХАБЭА-н зардлаас	2026 он	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, MNS 4990:2023
11		Ажилчин нэг бүрийг хөдөлмөр хамгааллын хувцас, багаж хэрэгслээр хангах	Нийт ажилчид		ХАБЭА зардал	2026 он	
12		Осол аваар гарч хүний эрүүл мэнд хохирсон тохиолдолд яаралтай анхан шатны тусламж үзүүлэх, анхан шатны тусламжийн эмийн санг машины кабин, ажлын байрт байрлуулах	Үйл ажиллагаанд ашиглаж буй машин механизм		ҮАЗ	2026 он	
13		Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээнд хамруулах төлөвлөлтийг хийх, хэрэгжүүлэх	Нийт ажилчид,	-	ХАБЭА-н зардлаас	Жилд 1 удаа	MNS 4969:2000
		Нийт зардал			1.0		

4.8. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 11. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ахуйн хог хаягдал									
1	Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын нөлөөгөөр хөрс, ус, агаар бохирдох, ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Хог хаягдлыг ангилан уурхайн талбай дээр ялгаж, дахин ашиглах, багасгах 5R зарчмыг баримтлан ажиллах	Төслөөс гарах хог хаягдал	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	БОАЖСайдын А/349 дугаар тушаалын
2		Ахуйн хог хаягдлын гэрээг Баянжаргалан сумын ЗДТГазартай байгуулах	Төслийн хүрээнд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль 10.2.3, 10.2.4
3		Төслийн талбайд үүссэн бүх хатуу хог хаягдлыг цуглуулж нэгдсэн цэгт хүргэж устгах	Төслөөс гарах хог хаягдал	-	1500.0	-	1.5	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль
4		Хог хаягдлыг цуглуулах савыг битүүмж сайтай хийх, ажилчдын байр, засварын талбай зэрэг газарт байрлуулах, засварлаж байх	Төслийн хүрээнд	-	500.0	2 цэгт	1.0	2026 он	Хог хаягдлын тухай хуулийн 15-р зүйл
5		Хог хаягдал түр хадгалах цэгийн талбайг нэвчилт явагдахааргүй, ирмэг хөвөө бүхий цементэн суурьтай болгон тохижуулах	Энгийн хог хаягдал түр хадгалах цэг		-	-	1.0	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль
6		Зориулалтын бус газарт хог хаягдал хаях, ил задгай шатаах болон хог хаягдал устгах стандартын шаардлага хангаагүй аливаа	Төслийн хүрээнд	-	-	-	-	2026 он	Агаарын тухай хууль 20.6 зүйл

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		үйл ажиллагааг хориглох хяналт тавих							
7		Хийсэж тархсан болон үүссэн хог хаягдлын овоолгыг тогтмол цэвэрлэж хэвших	Ашиглалтын талбай болон түүний ойр орчимд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль 10.2.6, 10.2.8, 10.2.16
8	Бохир шингэн хөрсөнд нэвчиж хөрс, улмаар газрын доорх ус бохирдуулах	Ахуйн хаягдал бохир усыг хуримтлуулах соруулах технологи бүхий цооногоор шийдвэрлэх	Төслийн хэмжээнд				10.0	2026 он	MNS 5924:2015
9	Бие засах газар ахуйн бохир усны нөлөөгөөр байгаль орчин бохирдох	Бие засах газар, бохир усны цооногийг тогтмол ариутгаж, халдваргүйжүүлж байх	Уурхайн бие засах газар бүрийг	-	100.0	-	0.1	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль
10		Ажилчдын хотхоны баруун урд байрлах уламжлалт ариун цэврийн байгууламжийг стандартад нийцүүлж 20 метрээс багагүй зайд стандартын шаардлага хангасан болгох	Төслийн хүрээнд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	MNS 5924:2015 Хог хаягдлын тухай хууль 10.3.6
Аюултай хог хаягдал									
11	Тээврийн хэрэгсдээс гарах аюултай хог хаягдал	Аюултай хог хаягдал үүсгэгч болон аюултай хог хаягдлыг хадгалах, х үйл ажиллагаа эрхлэгчээр бүртгүүлж, бүртгэлийн	Төслийн хүрээнд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ 2017-05-12

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		дугаарыг Дундговь аймгийн Байгаль орчны газраас авах							
12		Ашиглагдсан тос, тосолгооны материал, аккумуляторыг тусгай цэг гарган хуримтлуулах, түр хуримтлуулах цэгийг тохижуулах	Засварын талбайд	-			0.5	2026 он	
13		Ашигласан тос тосолгооны материалыг дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх, гэрээ байгуулах	Төслийн хүрээнд	-			Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	
14		Аюултай хог хаягдлын зэрэглэлээс хамааран хог хаягдлын цэгт хамгаалалтын бүс хашаа, хашлага татах. Хамгаалалтын бүсийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах, хог хаягдлуудыг эмх цэгцтэйгээр байршуулах, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулах	Хог хаягдал түр хадгалах цэгүүдэд				0.5	2026 он	Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар тогтоол
15	Хог хаягдлын бүртгэл мэдээлэл хөтлөх	Хог хаягдлын нэгдсэн бүртгэлийг хөтлөх. Хог хаягдлын бүртгэл, баталгаажуулалтыг үргэлжлүүлэн гүйцэтгэх. Хог хаягдалтай холбоотой бүх төрлийн мэдээллийг баримтжуулж, мэдээллийн сан үүсгэж байх.	Төслөөс гарах хог хаягдал	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он Тухай бүрт	Хог хаягдлын тухай хууль 22.зүйл 23.4 Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
									болон бүртгэх, тайлагнах журам 2, зүйл 2.2.1, 2.2.3
		Нийт					14.6		

4.9. Тухайн жилийн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт нөлөөлөлд өртөх болон өртөж болзошгүй байгаль орчны бүрдэл хэсгүүд, тэдгээрийн төлөв байдлыг тодорхойлох үзүүлэлтүүд, төсөл хэрэгжих орчинд амьдардаг, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэдийн амьжиргаа, нийгмийн болон эрүүл мэндийн байдлыг илтгэх гол үзүүлэлтүүд, тэдгээрт хэмжилт, дээжлэлт хийх шинжилгээний аргууд, хяналтын цэгийн байршил, хяналт хийх хугацаа ба давтамжийг тодорхойлон оруулж төлөвлөсөн болно.

Төслийг хэрэгжүүлэхэд баримтлан ажиллах орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр нь төсөл хэрэгжих орчны байгалийн болон нийгэм-эдийн засгийн үнэт зүйлсийг хамгаалах, төслийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагаа ямар үр дүнтэй байгааг илтгэх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулах, орон нутгийн захиргаа, хяналтын байгууллагад бодитой мэдээлэл өгөх зорилготой.

Хүснэгт 12. 2026 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал, мян.төг /жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
АГААРЫН ЧАНАР								
1	Агаар дахь тоосжилтын хяналт: Нийт тоос (TSP), PM2.5, PM10 Тоосны уналт	- Уурхайн тосгон - Ил уурхайн талбай	Жилд 4 удаа буюу улирал тутам	Тоосжилтын хяналтын явуулах мониторингийн 4 цэгт	50.0	800.0	MNS 4585:2025 MNS:3384:1982 MNS:4048:1988	PM2.5-0.05 мг/м3 PM10-0.1мг/м3

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал, мян.төг /жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
2	Бохирдлын цэгэн эх үүсвэр: SO _x , NO _x , CO _x	- Нүүрс бутлах төхөөрөмжийн дэргэд - Хатаах зуухны салхин дор хэсэг	Жилд 4 удаа буюу улирал тутам	Бохирдуулагч хийн хяналт шинжилгээ явуулах мониторингийн 4 цэгт			MNS 4585:2025 MNS:3384:1982 MNS 4048:1988	ЗДХ
3	Гадаад орчны дуу чимээ	Нийт тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд	Жилд 1 удаа	Хяналт шинжилгээ явуулах 2 мониторингийн цэг дээр	10.0	20.0	MNS 4585:2025	60дБ
4	Ажлын байрны дуу, чимээ	Баяжуулах хэсэгт	Жилд 1 удаа	Шаардлагатай ажлын байрнууд дээр	10.0	20.0	MNS 4585:2025	85дБ
ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХ УС								
1	Гадаргын болон газрын доорх усны чанар: Гол ионы найрлага: анион, катион, микро элементийн агууламж,	- Унд ахуйн зөөврийн уснаас - Уурхайн шүүрлийн уснаас /1 цэгээс/ - Булаг - Мониторингийн цооног /шинээр байгуулна/	Жилд 2 удаа буюу улирал тутам	Нийт 4 цэг дээр дээжлэлт хийж шинжлэх	88.0	704.0	MNS (ISO) 5667-1:2002 MNS (ISO) 5667-1:2004 MNS ISO 5667-5:2001 MNS 0900:2018 MNS 6148:2010 MNS 4586 : 1998	ЗДХ
2	Ундны усны микробиологийн хяналт шинжилгээ	- Унд ахуйн зөөврийн уснаас	Жилд 4 удаа буюу улирал тутам	Унд ахуйн хэрэглээний ус	30.0	120.0	MNS 0900:2018	ЗДХ
3	Газрын доорх усны түвшин, хэмжих	Мониторингийн цооног /шинээр БОННбайгуулах/	Улиралд 1 удаа	Нийт 1 цэг дээр хэмжилт	380.0	380.0	Хуваарийн дагуу	

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал, мян.төг /жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ								
1	Хөрсний ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийг хянах	-Хог хаягдлын цэг -ШТМ-ын агуулах -Шимт хөрсний овоолго -Нөхөн сэргээлт хийсэн талбай -Эрүүл талбайгаас	Жилд 2 удаа Дулааны улиралд авах	Уурхайн бүсийн орчим 5 ш цэгт тогтмол	28.0	280.0	MNS 5850 : 2019 MNS 3298 : 1991	ЗДХ
2	Хөрсний бохирдлын хэмжилт, хүнд металлууд, нефть бүтээгдэхүүн, органик бохирдуулагч);	- Шатахуун ачих, буулгах, машин механизмыг шатахуунаар цэнэглэх талбай, агуулах орчимд - Хог хаягдал цэг - Бохирын цооног	Жилд 2 удаа Дулааны улиралд авах	Уурхайн бүсийн орчим мониторингийн 3 ш тогтмол цэгт	35.0	210.0	MNS 5850 : 2019	ЗДХ
УРГАМЛАН НӨМРӨГ								
1	Ургамлын төрөл зүйл, бүрхэц %, Ургамлын дундаж өндөр, Газрын гадаргуугаас дээш х ургамлын биомасс, кг/га;	-Нийт тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд	Жилд 1 удаа Ургамал ургалтын хугацаанд	Ургамлын хяналт шинжилгээг мониторингийн 3-цэгт	-	1000.0	Ургамлын тухай хууль MNS 6191:2010 MNS 5914:2008	-
АМЬТЫН АЙМАГ								
2	2-нутагтан, мөлхөгчид, шувууд, хөхтөн том, жижиг амьтдын: -Зүйлийн бүрэлдэхүүн -Тоо толгой (нягтшил)	-Нийт тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд	Жилд 1 удаа	Амьтны аймгийн судалгааг төсөл хэрэгжиж буй газар нутгийн орчимд		1000.0	Амьтны тухай хууль, Ажиглах болон дээж талбайн тооллого Мөн амьтны мониторинг хийх зориулалтай апп ашиглах	

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал, мян.төг /жил	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
	-Тархалт -Байршил нутаг -Шилжилт хөдөлгөөн -Амьдрах орчны ажиглалт						Орон нутагтай хамтрах	
	Нэг жилийн зардал мян.төг				4,534.0			

4.10. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 13. Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2026 он				
			Сар 1.2.3.	Сар 4.5.6.7,8	Сар 9.10.11		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Нийт Ажилтнуудад байгаль орчин, хөдөлмөр хамгаалалтын сургалтуудыг зохион байгуулах	0.5		х		Уурхайн байгаль орчны ажилтан Уурхайн дарга	Байгаль хамгаалах тухай хууль
2	Жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө ба тайлан боловсруулах	Үйл ажиллагааны зардал			х	Уурхайн байгаль орчны ажилтан	БОНБУ-ний тухай хууль
	Нийт зардал	0.5					

4.11. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

“Монгол тунжөн майнинг инвестмент групп” ГХОХХК жил бүр БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар орон нутгийн байгаль орчны газар, байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлан хүргүүлэх үүрэгтэй. Уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах, байгаль орчны бохирдлоос сэргийлэх, тогтвортой уул уурхайг дэмжих үүрэг хүлээсэн бөгөөд ажилчид,

орон нутгийн иргэд болон бусад сонирхогч талуудад төслийн байгаль орчны бодлого үйл ажиллагааг нээлттэй болгох, ажил хэрэгч харилцааг дэмжих үүднээс төслийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнан, хэлэлцүүлнэ.

Хүснэгт 14. БОМТ-ний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа тов	Тайлагнах зардал мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Баянжаргалан сумын багийн иргэд	ИНХ-д танилцуулах	Тухайн жилд хийгдсэн ажил	Тухайн оны 4-р улирал	ҮАЗ	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Багийн төв
2	Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар	https://eic.mn/envmng/ буюу Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах	Тухайн жилд байгаль орчны талаар хийгдсэн ажил, холбогдох материал	Тухайн оны 11 - р сарын 1 дотор	ҮАЗ	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Дундговь аймгийн төв
3	Төрийн захиргааны төв байгууллага	https://eic.mn/envmng/ буюу Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах, тамгалуулах		Тухайн оны 12 - р сарын 1 дотор	ҮАЗ	Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Төрийн захиргааны төв байгууллага
	Нийт				ҮАЗ		

ДҮГНЭЛТ

“Монгол тунжөн майнинг инвестмент групп” ХХК нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутаг дэвсгэрт “Хөөтийн нүүрсний ордын зүүн хойд хэсэг дэх Хөөт-3 нэртэй нүүрсний ордыг ашиглах” төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралт “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулав. 2026 онд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал 49,634,000 төгрөг байхаар төлөвлөсөн ба үүнд 2026 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал болон байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагааны зардал, осол эрсдэлийн менежментийн зардал, “Тэрбум мод” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих ажлын зардлууд багтсан болно.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.9-д заасны дагуу “байгаль орчныг хамгаалах талаар хүлээсэн үүргээ биелүүлэхийн баталгаа болгон тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд шаардагдах зардлынхаа 50-иас доошгүй хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгийг БОУАӨЯ-ны Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн тусгай дансанд төвлөрүүлж, төлөвлөгөөний биелэлтийг жил бүр тайлагнах” үүргийг хүлээнэ.